

Nikolaus Stenberg.

Svenska Samernas Riksförbund.

ANFÖRANDE VID NOR'S SEMINARIUM I HEMAVAN

28 - 30 SEPTEMBER 1981.

Rennäringen är som alla andra näringar tvingad att följa med de förändringar som sker i samhället. Intrång sker då i första hand på markerna, turistsatsningar, rovdjurspolitik, vattenregleringar, storskogsbruk m m. För att få till förändringar krävs forskning.

SSR och renägerna förväntar sig att NOR skall binda samman forskarna i Norden för att lättare kunna få del av resultaten, för renforskningen får inte vara ett självändamål. Det måste också rimligtvis komma till snabbare resultat och därmed komma in på en mer målinriktad forskning där rennäringens krav måste vara bestämmande.

SSR har uttalat det är ytterst angeläget med realisering av uppbyggande av renforskningsstation enligt det föreliggande förslaget. Betydande fördelar står att vinna med den kraftsamling av knappa forskningsresurser som på detta sätt åstadkommes, samtidigt som detta kommer att medföra ökade och förbättrade möjligheter till kontakt forskare - näringsutövare och därmed också medföra ökade möjligheter till ett samiskt inflytande över den forskning som ytterst berör samerna själva.

En annan sak som SSR ifrågasatt är det riktiga i att dela upp renforskningen till lantbruksuniversitetet och rennäringsadministrationen till lantbruksstyrelsen eftersom

det härigenom inte blivit den återkoppling beträffande forskning till rådgivningen som är önskvärd och nödvändig. Detta har den svenska riksdagen ställt sig bakom i sitt betänkande 1980/81:18 där utskottet anför att det synes "motiverat att man i de fortsatta övervägandena på förevarande område även undersöker möjligheterna att lokalisera den centrala rennäringsadministrationen i närmare anslutning till renskötseområdet. Sambandet med annan viktig verksamhet på området, såsom forsknings- och försöksverksamheten vid Sveriges lantbruksuniversitet och statens veterinärmedicinska anstalt, bör även uppmärksammas. Aktualiserade planer på att förlägga en renforskningsstation till Vindeln kan även ha betydelse i sammanhanget". Så långt jordbruksutskottet.

I det här sammanhanget tror jag på NOR som en länk inte bara mellan nordiska forskare. Även för forskarna i Sverige måste det bli lättare att kontinuerligt få ta del av varandras rön.

För en renägare kan det många gånger kännas smärtsamt att komma en morgon och finna renhjorden skingrad och kanske hitta ett tiotal rovdjursrivna. Tio renar av nettorenhjorden, det känns hårt. Jag skal här dra fram ett exempel som hänt i vinter inom Västerbottens län.

Den här gruppen hade utfodrat sen i början av februari och under andra hälften av mars fick renarna sk skvalpmage, ett 30-tal renar dog. Renägarna blev rädda och släppte renarna och styrde dem mot åretruntmarkerna, d v s sommarlandet. Man använde hö för att hålla renarna någorlunda samlade och kom till ett område där renarna stannade någorlunda. Då kom katastrof nr 2. Två järvar angrep renhjorden och inom en tvåveckorsperiod hittades 97 renar dödade i renhjorden. Det var omöjligt att spåra järvarna i rentrampet och den hårda snön. Detta är bara ett exempel på de svårigheter som reägarna ställs inför när det gäller utfodring och rovdjur bl a.

En annan aspekt på rovdjursfrågan som i vart fall indirekt hänger samman med frågor om renförluster gäller våra möjligheter att freda djuren. I ett ganska uppmärksammat fall åtalades två samer för attmed skoter ha förföljt en varg. Domstolen i form av Bodens tingsrätt friade de båda med hänsyn till bestämmelserna om nöd i brottsbalken. Egentligen borde de ha frikänts redan av det skälet att det inte låg något bakomliggande uppsåt att förfölja, utan det gällde här endast att kunna få viss kontroll över vad som händer i markerna. Denna dom är nu av åklagaren överklagad till Hovrätten och huvudförhandling kommer att inledas inom kort. Skulle Hovrätten komma till annat bedömande än tingsrätten vore detta av utomordentligt allvarlig natur för renskötseln. Det skulle innebära att vi tvingades tillbaka till förhållanden som vi lämnat för länge sen och inte längre har möjlighet att arbeta med renarna.

Jag har upphållit mig vid denna senare fråga också av det skälet att det i målet har åskådliggjorts hur stora förlusterna är till följd av rovdjursangrepp. Renforskningen har här således aktivt medverkat till att ge material för att visa på förhållandena i renskötseln.

För att övergå till temat för detta seminarium, Renförluster, kan jag konstatera att den forskning som pågått i Sverige omkring detta har gjort att Naturvårdsverket har fått en något ändrad attityd i sin rovdjurspolitik. Jag kan påstå att forskarna har fastslagit vad renägarna hävdar i alla tider, men ej fått gehör för förrän man vetenskapligt funnit att rovdjuren tar en stor del av de renar som försvinner. Det är därför med spänning och förväntan som jag kommer att delta i detta NORs första seminarium.

Avslutningsvis vill jag återge vad SSR framhållit i den aktuella frågan om etablerande av en renforskningsstation

till Vindeln och till vissa delar också till Umeå.
I yttrande över det ångströmska förslaget i maj i år
anför SSR bl a följande:

"Som framhålls i yttrandet finns inte anledning att nu dröja med beslutet att etablera renforskningsstationen till Vindeln med samverkansmöjligheterna Umeå. För det fall samhället menar allvar med de förpliktande uttalandena om rennäringen som en samisk näring, så måste rennäringen kunna ställa anspråk på att ha forskningsresurser värda namnet. För samerna är rennäringen av avgörande betydelse för den samiska minoriteten i stort. Detta kan samhället stödja idag genom att fatta ett snabbt beslut om att etablera renforskningsstationen."

För denna verksamhet liksom för renforskningen i stort vill ja här allra sist återge det förslag till målsetting för renforskningen som SSR har framlagt:

"Målsättningen för renforskningen är, att med utgångspunkt i förutsättningen att rennäringen är en samisk näring och med beaktande av rennäringsspolitiken, på lång sikt och vid varje tillfälle tillgodose de forskningsuppgifter näringen formulerar, för att medverka till att skapa trygga ekonomiska och sociala villkor för näringens utövare".

Bilaga.

UTKAST.

Genom beslut av 1971 års riksmöte lades grunden till den statliga rennäringspolitiken genom antagandet av rennäringslagen (prop 1971:51, JoU 37, rskr 216). En väsentlig del i rennäringspolitiken är forskningsinsatser inriktade på såväl renen som renbetet och därmed sammanhängande frågeställningar.

I 1971 års proposition konstateras att rennäringen genom rationalisering bättre kommer att kunna utnyttja forskningsresultaten samtidigt som näringen blir mer beroende av forskningens framsteg. I propositionen framhålls också att tyngdpunkten i forskningsverksamheten skall läggas på målforskning för att ge påtagliga och snabba rationaliseringsvinster. Departementschefen anmälde avsikten att i annat sammanhang återkomma till organisationen av forskningen och försöksverksamheten. Något sådant samlat förslag har inte framlagts.

Renforskningen är idag knuten till Sveriges lantbruksuniversitet med en statsagronom i renskötsel och en konsulent vid statens veterinärmedicinska anstalt. Övrig personal som till och från arbetar inom renforskningen finansieras genom försöksanslag och olika forskningsprojekt.

Lantbruksuniversitetet lade 1977 fram ett förslag till lokalprogram m m för en renforskningsstation i Vindeln. I avvaktan på att frågor om samordning m m av renforskningen i Norge, Finland og Sverige närmare utretts lades detta förslag åt sidan. Formerna för det nordiska samarbetet beträffande renforskningen är nu fastlagda och ett särskilt

organ - Nordiskt organ för renforskning (NOR) - er sedan ett års tid etablerat. Uppgiften för NOR är att samordna nationella forskningsinsatser och organet saknar egna lokaler, anställda m m för att bedriva forskning. NOR har uttalat att en förutsättning för det nordiska samarbetet beträffande renforskningen är att det finns nationella renforskningsresurser inkl. funktionella renforskningsstationer på vilka samarbetet kan etableras.

Tiden får nu sägas vara inne att ta ett samlat grepp på renforskningen i Sverige, då idag tillgängliga resurser är otillräckliga och dessutom uppslittrade på ett sätt som gör att rennäringen får begränsad glädje av den forskning som kan utföras. Detta har inte minst Svenska Samernas Riksförbund (SSR) starkt understrukit bl a i remissyttrande över 1977 års förslag SSR har härvid också pekat på och ifrågsatt det riktiga i att dela upp renforskningen till lantbruksuniversitetet och rennäringensadministrationen inklusive rådgivningen till lantbruksstyrelsen, eftersom det här igenom inte blivit den återkoppling mellan forskning och rådgivningen som är önskvärd och nödvändig.

Utredningen med uppdrag att utreda frågan om lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län har i delbetänkande Lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län (Ds B 1980:18) framlagt förslag till inrättande av en renforskningsstation i Vindeln. I utredningen påtalas den stora betydelse denna etablering skulle få för såväl rennäringen som ur regionalpolitisk synpunkt. Utredningen utmynnar i ett förslag att inrätta en renforskningsstation i Vindeln och att anslag beviljas för föreslagna tjänster.

Som ovan framhålls har frågan om renforskningen och en renforskningsstation betydelse också i förhållande till lantbruksstyrelsens centrala uppgifter beträffande rennäringen.

Denna fråga behandlas i jordbruksutskottets betänkande 1980/81:18 där utskottet anför att det synes "motiverat att man i de fortsatta övervägandena på förevarande område även undersöker möjligheterna att lokalisera den centrala rennäringsadministrationen i närmare anslutning till renskötselområdet. Sambandet med annan viktig verksamhet på området, så som forsknings- och försöksverksamheten vid Sveriges lantbruksuniversitet och statens veterinärmedicinska anstalt, bör även uppmärksammas. Aktualiserade planer på att förlägga en renforskningsstation till Vindelns kommun kan även ha betydelse i sammanhanget." Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets betänkande.

Även om sambandet mellan lantbruksuniversitetet och lantbruksstyrelsens rennäringsenhet är av betydelse i frågan finns underlag för att redan nu fatta beslut beträffande renforskningsstationen. Med en lokalisering till Vindelns kommun skapas goda samarbetsmöjligheter med de skogsvetenskapliga institutionerna i Umeå och de lantbruksvetenskapliga avdelningarna som finns på Röbbäcksdalen. Härutöver finns flera institutioner vid Umeå universitet som bedriver grundforskning inom områden av betydelse för rennäringen. De samverkans- och samarbetsmöjligheter som finns mellan dessa olika institutioner skapar en utmärkt miljö för den mer målriktade forskning som renforskningen måste utgöra.

Den närmare fördelningen av resurserna mellan Vindelns kommun och Umeå måste kunna bli föremål för närmare överväganden. En grundförutsättning är dock att en renforskningsstation uppförs och då förläggs till Vindelns kommun. Av betydelse i sammanhanget kan också vara att Vindelns kommun förklarat sig beredd att uppföra lokalerna för renforskningsstationen och uthyra dessa.

Frågorna om uppdelningen mellan lantbruksuniversitetet och

lantbruksstyrelsen kan med fördel bli ytterligare belysta genom det arbete som nu utförs av rennäringskommittén (utredningen om rennäringens ekonomiska förhållanden, Jo 1979:08).

Vi finner att grund finns att nu fatta beslut om inrättande av en renforskningsstation i Vindeln i enlighet med framlagt förslag. Härigenom fullföljs en väsentlig del i den redan beslutade statliga same- och rennäringspolitiken.

Med hänvisning till vad som ovan anförts henställs

1. att riksdagen beslutar att inrätta renforskningsstation i Vindeln i enlighet med härom framlagt förslag i betänkandet (Ds B 1980:18) Lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län. Del 3
2. att riksdagen beslutar ge regeringen tilkänna vad som anförts om sammanförande av rennäringsfrågorna inom lantbruksstyrelsen resp lantbruksuniversitetet.